

ARVAMUS

KIRI

LUMEN CANTUS Soomes laululaagris

Juuniku viimasel nädalal oli vanamuusikaansambel Lumen Cantus Soomes laululaagris. Kolme päeva jooksul Porvoos lähedal saarestikus tehti tõsisid tööd repertuaariga ja leiti aega ka puhkamiseks. Kuldar Schütsi juhendamisel sai esinemisküpsiks pooltunnine kava, millega esineti Karkkilas suveõhtukontserdiga. Vastukajad kontserdist on väga head. Kohalikes ajalehtedes ilmus pärast kontserti poole lehekülje suurune artikkel, kus muuhulgas kiideti ansambli meisterlikkust, laulu puhtust, siirast kaasaelamisrõõmu. Väljavõte artiklist: „Teame, et Eesti muusikakasvatus on algusest peale kõrgetasemeline. Kui muusikat armastavad ja õppinud muusikaalsed inimesed laulavad koos, siis on see just selline – täiesti fantastiline!“. Kiideti ka meestrioti (Kuldar Schüts, Mikko Dede, Jürgen Villem), kes kahe varjundirikka ja kauni lauluga kontserti ilmestasiid.

Kohe alguses, Karkkilasse saabudes, tundsiime end oodatuna (ka enne kontserti oli ajalehtedes kolm lühemat teadet meie tulekust ja ansambli tutvustust). Karkkilaste poolt oli vastuvõtjate eesotsas Raili Paju (Neuvonen), keda paljud tüüri lapsed mäletavad Karkkila ajaviitekoori dirigendina. Tema viimased sõnad enne meie lahkumist olid: „Tahame teid uuesti siia ja võimalikult ruttu“. Ansambli koosseisus olid kaasas sopranid Tiina Kivimäe, Sanni Noormets, Kadri Põri, aldid Tea Saar, Ester Pindmaa, Sirlu Kriisa, tenorid Mikko Dede, Arne Pindmaa, bassid Ants Oidekivi, Jürgen Villem ja ansambli juht Kuldar Schüts. Erinevatel põhjustel ei saanud seekord laululaagris olla meie tublid lauljad Ave Miir, Kaido Paju, Aveli Kadastik. Oma heatahtlikku abi pakkus Raivo Dede. Aitäh! Tüüri lapsed peaksid saama ansambli kuulda sügis-talvel ja siis juba täispika kontsertkavaga.

SIRLI KRIISA

Lumen Cantus

Järvamaa ingerisoomlased osalesid rahvusvahelisel festivalil

11.-13. juulil pidasid ingerisoomlased Tartus rahvusvahelisel festivalil, millest võtsid osa lisaks Eestis elavatele ingerisoomlastele ka 400 rahvusaaslast teistest riikidest.

Festivalile eelneval päeval avati Paldiski kalmistul mälestusmärk Klooga laagris hukkunud ingerisoomlastele. Samal päeval avati festivali raames Tartu linnamuuseumis näitus „Välisoomlaste lood“. Festivalitegevused toimusid mitmel pool Tartu linnas – pealavad olid Raekoja platsil ja Antoniuse Gildi hoovis, kus kolme päeva jooksul astusid üles erinevad koorid ja folklooriansamblid. Väliskülaliste kaasatoodud käsitöödest pandi Ingeri Majas üles kaunis näitus, Eesti Rahva Muuseumis sai vaadata ingerisoomlaste rahvarõivaid. Festivali raames toimus Tartu ülikooli ajaloomuuseumis ka konverents „20 aastat ingerisoomlaste tegevust Eestis“. Ingeri Majas said festivalikülalised osa võtta käsitöö-töötubadest, laupäeva õhtul toimus seal-ses aias sõprusõhtu. Pühapäev algas jumalateenistusega Peetri kirikus, seejärel liikusid kõik seltsid rongkäigus Raekoja platsile, kus peeti maha 18. ingerisoomlaste laulu- ja tantsupidu.

Seltsi liikmed on väga tänulikud Türi vallavalitsusele, Paide linnavalitsusele ja Eesti Kultuurkapitalile – tänu nende toetusse saime osaleda sellel meeliülendaval üritusel.

HERTA PREEMA

Järvamaa Ingerisoomlaste Seltsi juhataja

Järvamaa ingerisoomlased festivalirongkäigus.

Oskar Lõvi elulugu ja saatus

Aastate kestel on Türiilt võrsunud üleriiklikult tuntud rahvuslikke kultuuri-, majanduse-, spordi ja avaliku elu tege-lasi. Üheks nendest on nõukogude võimu ohvriks langenud Rahvuskogu ja VI Riigivolikogu liige Oskar Lõvi (1902-1942). Enne poliitikasse astumist oli ta Eesti tuntumaid spordiajakirjanikke. Tema elulugu ja saatus on nüüd kirja pandud tema tütre Maie Lõvi-Kalnini poolt raamatus „Oskar Lõvi. Spordiajakirjanik“.

Oskar Lõvi elu oli tihedalt seotud Türi linnaga, eriti linna spordieluga jalgpalli alal 1920ndatel aastatel. Avaldame Väino J. Riismandeli retsensiooni raamatule „Oskar Lõvi. Spordiajakirjanik“, mis ilmus ka Torontos ilmuvas ajalehes Eesti Elu ja New Yorgi nädalalehes Vaba Eesti Sõna.

Käesolev teos on üheks vitsakeseks kimbus, mida on nimetatud „Eesti rahva kannatuste aasta“. Üksiknimeste ja perekondade kannatused ja tragöödiad on tummadeks tunnustajateks nõukogude okupatsiooni poolt teostatud vägivalle eesti rahva kallal. Selle kaotused polnud ainult isiklikud, vaid üldrahvuslikud. Üksikisikute näol kaotasime tunduva osa oma rahva loovast ja vaimsest jõust.

Üheks näiteks sellest on käesolevas teoses kirjeldatud elukäik. Oskar Lõvi sündis 1902. aastal Türi väikelinnas edasipüüdliku ja eduka ettevõtja Jaan Lõvi ja tema abikaasa Liisa Estendali teise lapsena. Gümnaasiumihariduse omandas ta Tallinnas Westholmi gümnaasiumis ja astus Tartu ülikooli õppima õigusteadust. Loobus aga sellest ja valis endale ajakirjaniku elukutse.

Oskar oli üks neist vabatahtlikest ja innukalt patriootilistest koolipoistest, kes relvad käes, aitasid Vabadussõjas luua ja kaitsta vaba Eestit ja olid aktiivsed noore vabariigi rahvuslikul ülesehitamisel. Oma algatusvõime ja energiaga osales ta aluse loomisel moodsa aja nõuetele vastavale spordiajakirjandusele, millest oli ainult samm edasi oleksid Rahvuskogu ja Riigivolikogu liikmena riiklikus ülesehitustöös, kui Eesti oli väljumas autoritaarsusest ja rajamas täiuslikumat demokraatlikku riigikorda. Selle viljaka ja lootustandva elutöö mitte ainult katkestas, vaid purustas kommunistlik nõukogude režiim.

Isiklikele mälestustele ja arhiiviallikele tuginedes annab Oskar Lõvi tütar Maie Lõvi-Kalnin ülevaate oma isa mitmetasemelisest tegevusest. Pearõhk on tema tegevusel spordiajakirjanikuna ja Eesti spordielu organiseerijana, eri-

ti jalgpalli alal. Teiseks on tema osalus Eesti poliitilises elus Rahvuskogu ja Riigivolikogu liikmena. Üksikasjalikult on esitatud Oskari perekondlikud suhted ja pärinevus. Ning lõpuks kurva epiloogina vangistus ja hukkamine nõukogude võimu poolt.

Spordiajakirjandusliku tegevust kirjeldab koostaja peamisel väljavõtete esitamisega tema reportaažidest Eesti Spordilehes ja Päevalehes, mis sageli ilmusid Toomas Kivi varjunime all. Need on elavas toonis kirjeldused suuremalt osalt Eesti jalgpalli rahvusmeeskonna rahvusvahelistest võistlustest. Nende hulgas näiteks Eesti-Ameerika esimesest kohtumisest jalgpallis Pariisi olümpiamängudel 1924. aastal, mille karistuslöögiga võitis USA 1:0. Oskar Lõvi oli kahtlemata ainukene eesti spordiajakirjanik, kes osales kolmel suveolümpiaadil Pariisis, Amsterdamis ja Berliinis ning taliolümpiaadidel 1924–1936. Tema kirjeldused neist sündmustest ei piirdunud sporditunnistajateks nõukogude okupatsiooni poolt teostatud vägivalle eesti rahva kallal. Selle kaotused polnud ainult isiklikud, vaid üldrahvuslikud. Üksikisikute näol kaotasime tunduva osa oma rahva loovast ja vaimsest jõust.

Üheks näiteks sellest on käesolevas teoses kirjeldatud elukäik. Oskar Lõvi sündis 1902. aastal Türi väikelinnas edasipüüdliku ja eduka ettevõtja Jaan Lõvi ja tema abikaasa Liisa Estendali teise lapsena. Gümnaasiumihariduse omandas ta Tallinnas Westholmi gümnaasiumis ja astus Tartu ülikooli õppima õigusteadust. Loobus aga sellest ja valis endale ajakirjaniku elukutse. Oskar oli üks neist vabatahtlikest ja innukalt patriootilistest koolipoistest, kes relvad käes, aitasid Vabadussõjas luua ja kaitsta vaba Eestit ja olid aktiivsed noore vabariigi rahvuslikul ülesehitamisel. Oma algatusvõime ja energiaga osales ta aluse loomisel moodsa aja nõuetele vastavale spordiajakirjandusele, millest oli ainult samm edasi oleksid Rahvuskogu ja Riigivolikogu liikmena riiklikus ülesehitustöös, kui Eesti oli väljumas autoritaarsusest ja rajamas täiuslikumat demokraatlikku riigikorda. Selle viljaka ja lootustandva elutöö mitte ainult katkestas, vaid purustas kommunistlik nõukogude režiim.

Üheks näiteks sellest on käesolevas teoses kirjeldatud elukäik. Oskar Lõvi sündis 1902. aastal Türi väikelinnas edasipüüdliku ja eduka ettevõtja Jaan Lõvi ja tema abikaasa Liisa Estendali teise lapsena. Gümnaasiumihariduse omandas ta Tallinnas Westholmi gümnaasiumis ja astus Tartu ülikooli õppima õigusteadust. Loobus aga sellest ja valis endale ajakirjaniku elukutse. Oskar oli üks neist vabatahtlikest ja innukalt patriootilistest koolipoistest, kes relvad käes, aitasid Vabadussõjas luua ja kaitsta vaba Eestit ja olid aktiivsed noore vabariigi rahvuslikul ülesehitamisel. Oma algatusvõime ja energiaga osales ta aluse loomisel moodsa aja nõuetele vastavale spordiajakirjandusele, millest oli ainult samm edasi oleksid Rahvuskogu ja Riigivolikogu liikmena riiklikus ülesehitustöös, kui Eesti oli väljumas autoritaarsusest ja rajamas täiuslikumat demokraatlikku riigikorda. Selle viljaka ja lootustandva elutöö mitte ainult katkestas, vaid purustas kommunistlik nõukogude režiim.

Kui Oskar Lõvi otsustas 1936 kandideerida Rahvuskokku, tegi ta seda sama in-nustusega nagu oma spordi-

alast tegevust ja reportaaži. Poliitikasse sekkudes oli ta teatavas mõttes „rahvamees“. Nii Rahvuskokku kui Riigivolikokku kandideeris ta üksikandidaadina, sidumata end mõne poliitilise rühmitusega. Oskar oli hea kõnemees ja oskas oma valijaskonda veenda ning teavitada oma tegevusest rahvasaadikuna. Valimiskam-paania aitas kaasa tema osavõtt soomusronglasena Vabadussõjast. Ta ei ühinenud aga vabadussõjalaste poliitilise liikumisega, kuigi ta oli nende häälekandja Võitluse toime-tuse liige. Nii Rahvuskogus kui Riigivolikogus oli ta opositsioonis ja tegutses mõlemas kojas iseseisvalt oma valijas-konna huvide kaitsel. Rahvus-kogus pooldas ta näiteks uue põhiseaduse vastuvõtmist rahvahääletuse teel. Väljavõt- ted Riigivolikogu protokol- lidest 1938-40 näitavad teda agara küsitluste esitajana va- litsuse liikmetele. Oskar kan- dideeris ka juulis 1940 kom- munistide poolt korraldatud valimistel, aga tema kandida- tuur eemaldati koos teiste pa- triootiliste kandidaatidega.

Isa arreteerimise ajal oli Maie Lõvi Saastane, mistõttu tema mälestused isast on piiratud. Meelde jäävateks neist on perekonna vangista- mine ja küüditamine NKVD poolt 1941. aasta 14. juuni va- rahommikul ja paigutamine Pääsküla jaamas seisva rongi loomavagunitesse eraldatuna isast. Teiseks sündmuseks on 18. juulil 1941. Tallina staa- dionil toimunud Eesti-Läti jalgpalli-maavõistlus, mis ku- junes tormiliseks isamaaliseks meelevalduseks.

Oskar Lõvi teekond van- gilaagrisse lõppes Sverdlovski oblastis urallagis, kus teda hoiti koos rea tuntute Eest- i avaliku elu ja poliitikateg- lastega. Oskar Lõvi isiklikku NKVD toimikut ei ole koos- taja suutnud keida. Üks Läti Riigiarhiivis säilinud toimik sisaldab aga andmeid NKVD poolt algatatud eestlastest ja lätlastest poliitvangide ole- tatava „kontrrevolutsioonili- se“ organisatsiooni tegevuse uurimisest. Oskar Lõvi peeti üheks juhtivaks isikuks koos diplomaadi Georg Meriga, president Lennart Meri isaga. Neid süüdistati muu hulgas eestlaste ja lätlaste vabasta- mise organiseerimises relvas- tatud ülestõusu abil. Süüdis- tusdokumendis nimetatakse veel osavõttu Vabadussõjast, kuulumist Kaitseliitu ja teeni- mist Riigikogu liikmena. Ta- gajärjeks oli valitud süüdlas- te surmamõistmine NKVD erinõupidamiste poolt. Oskar Lõvi otsus oli tehtud 15. juu- lil ja surmaotsus viidi täide 2. septembril 1942. Teiste sur-

mamõistetute te hulgas olid en- dine riigisekretär A. Terras, minister Hugo Kukke, ajakir- janik Karl August Jalakas, vä- lisministeeriumi jurist mag. Ülo Lender. Georg Meri nimi puudus süüdimõistetute hul- gast. Oskari matusekoht on teadmata, kuid 2001. aastal avati talle mälestuskivi Tallin- na Metsakalmistul.

Erilistes lisapeatükkides vaatleb autor lähemalt mõ- ningaid Oskari elukäiguga lä- hemalt seotud isikuid ja su- gulasi. Koos teose varasemas osas toodud Lõvide ja Oskari emapoolsete sugulaste Es- tendalide perekondade kirjel- dustega on koostaja andnud kokkuvõtliku ülevaate pere- konnast, kelle teadaolevad juured ulatuvad 18. sajandi al- gusesse Viljandimaa Viiratsi ja Vana-Võidu valdades. Selle- le lisandub ülevaade abikaasa Hilda Uska perekonnast.

Üks peatükk on pühenda- tud Riismandelitele, eriti al- lakirjutanu isa Jaan Riisman- deli perekonnale. Oskari isa Jaan Lõvi ja Jaan Riismandeli ema Mari olid vend-õde. Al- lakirjutanu oli Oskar see- ga vanaonupoeg, kellega tal oma koolipõlve ajal oli sage- dasi kokkupuuteid. Veel leiab nimetamist Oskari klassivend ja hilisem stomatoloogia pro- fessor Valter Hiie, kelle üles- anded hiljem langesid Oskari tütrele. Maie Lõvi-Kalnin on Tartu Ülikooli stomatoloogia emeriitprofessor.

Teose teeb väärtusliku- maks koostaja teadusliku täp- susega esitatud viited kasuta- tud allikmaterjalidele. Need on suuremalt osalt väljavõtted Eesti Spordilehest ja Päevale- hest. Eesti Riiklikust Arhiivist Oskar Lõvi tegevuse kohta Rahvuskogus ja Riigivoliko- gus, andmed Eesti Ajalooar- hiivist, Läti Riigiarhiivist tema vangisolekut ja hukkamist kä- sitlev toimik.

Seoses raamatu ilmumi- sega algatas Maie Lõvi Kalnin Eesti Rahvuskultuuri Fon- di juures Oskar Lõvi nime- lise erifondi oma isa mäles- tuse jäädvustamiseks. Fondi eesmärgiks on toetada Ees- ti spordiajakirjanikke, anda välja stipendiume spordiaja- kirjanike tunnustamiseks või enesetäiendamiseks ning Ees- ti spordiajakirjanduse ajaloo- ga seotud uurimistöe toeta- miseks.

Oskar Lõvi elu ja tegevust käsitlevat teose ülevaate lõpe- tamiseks ei ole sobivamat mõ- tet kui teose koostaja väljend saatesõnas „Ei ole liigne kor- duvalt rääkida neist süütutest ohvritest hoiatuseks tulevaste- le põlvedele õigluse mõistmi- sel ja riigi suveräniteedi säili- tamisel.“ (Saateks, lk.8).

VÄINO J. RIISMANDEL